

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 214/2025 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att främja en modell med medborgartjänstgöring

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 214/2025 rd undertecknat av riksdagsledamöter Hilikka Kemppe (cent) och Antti Kurvinen /cent:

Hur planerar man att främja utvecklingen av jämställdheten i beväringstjänsten, hur ämnar ministern främja övergången till en modell med medborgartjänstgöring och med vilken tidtabell kan övergången till en modell med medborgartjänstgöring ske?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Den parlamentariska kommitté som hade till uppgift att se över den allmänna värnplikten och fullgörandet av skyldigheten att försvara landet och som tillsattes av statsrådet den 5 mars 2020 lade i sin slutrapport fram flera initiativ om utveckling av värnplikten. Till dessa hörde till exempel åtgärder för att minska avgången och effektivisera användningen av reserven. För uppbyggandet såg man närmare på olika alternativ för genomförandet av dem, som förutom att uppfylla målen för det militära försvaret också skulle nå hela åldersklassen. För innehållet i civiltjänsten föreslogs att dess uppgift kunde vara tätare sammankopplad med att stärka den övergripande säkerheten och hantera störningssituationer i samhället än i nuläget. Det föreslogs att den frivilliga militärtjänsten för kvinnor vidareutvecklas.

Alla ovan nämnda initiativ har direkt eller indirekt inkluderats i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Förslagen om uppbyggnaden, den frivilliga militärtjänsten för kvinnor och utvecklingen av det frivilliga försvaret ökar jämlikheten vad gäller fullgörandet av värnplikten.

Uppbyggnaden utvecklas så att det första skedet hålls för hela åldersklassen som en del av läroanstaltens dagordning. Under evenemanget får de unga, oberoende av om de är värnpliktiga eller inte, information om försvaret, fullgörande av militärtjänsten, den övergripande säkerheten och beredskapen samt betydelsen av sunda och motionsinriktade levnadsvanor. Beroende på den lokala beredskapen i uppbyggingsområdet kan man under evenemanget också informera om uppsökande ungdomsarbete, frivilligt försvar och andra helheter som ökar de ungas medborgarfärdigheter. I det första skedet av uppbyggnaden strävar man också efter att erbjuda möjligheter att delta i samhällets beredskap även för dem som inte är värnpliktiga. Enligt den parlamentariska kommitténs förslag ska de första uppbyggingsstillfällena där uppbyggnad i det första skedet ordnas för hela åldersklassen hållas

i anslutning till uppbådet 2026. När evenemangen ordnas tar man erfarenheterna från årets försöksområden i beaktande. Uppbådsreformen framskrider enligt tidtabellen och har inte fördröjts, i motsats till det som framförs i bakgrunden till frågan.

Avsikten är att uppbådshälsogranskningen ska överföras till skolhälsovården så att de ungas egen skolläkare och hälsovårdare utarbetar grunderna för fastställande av tjänstedugligheten. Samtidigt slopas hälsoundersökningen inför uppbådet för frivillig militärtjänst för kvinnor, som bokats på egen hand och för vilken kostnaderna ersatts i efterskott. Lagberedningen för reformen av skolhälsovården pågår vid social- och hälsovårdsministeriet.

För att Försvarsmaktens krigstida truppproduktion ska kunna bevaras på nuvarande nivå måste den kommande minskningen av åldersklasserna kompenseras genom att antalet kvinnor som avlägger frivillig militärtjänst ökar. Det bör observeras att ökningen av antalet kvinnor som avlägger frivillig militärtjänst alltså i första hand grundar sig på försvarets behov och endast indirekt på jämställdhetsperspektivet. Målet i det första skedet av uppbådet är att öka kvinnornas medvetenhet om försvaret och militärtjänsten samt att eliminera olikheterna i hur män och kvinnor ansöker eller förordnas till tjänstgöring. Även om ökningen av antalet kvinnor grundar sig på försvarets behov, leder den också till att främja jämställdheten både under och efter tjänstgöringen, till exempel med tanke på deltagande i reservens repetitionsövningar.

Arbetsgruppen som sett närmare på reformen av det frivilliga försvaret betonade också den betydelse en beredskapsutbildning som är öppen för alla har för den övergripande säkerheten. Försvarsutbildningsföreningen rf. erbjuder ett brett spektrum av utbildningsmöjligheter för alla, oberoende av kön, ålder eller nationalitet. Personer som utbildats av Försvarsutbildningsföreningen registreras i ett utbildningsregister som i framtiden kan fungera som en plattform för placering i icke-militära uppdrag i samhället under undantagsförhållanden. Det bör dock observeras att Försvarsförvaltningens behörighet enligt värnpliktslagen att förordna värnpliktiga till tjänstgöring endast gäller värnpliktiga, varför en eventuell placering i icke-militära uppdrag under undantagsförhållanden i samhället ska regleras i lagberedningen inom respektive behöriga ministeriums förvaltningsområde.

Arbets- och näringsministeriet håller på att utveckla civiltjänsten så att den bättre än tidigare kan svara på störningssituationer i samhället. Försvarsförvaltningen har ingen väsentlig roll i utvecklingen av civiltjänsten. Vad gäller medborgartjänstgöring kan konstateras att Delegationen för jämställdhetsärendens utredning från våren 2025 inte var färdig när de pågående utvecklingsprojekten inleddes. De nuvarande utvecklingsprojekten grundar sig på regeringsprogrammet och statsrådets försvarsredogörelse från december 2024.

Tanken på en medborgartjänstgöring är intressant och då den presenteras som i spörsmålet ökar den utan tvivel medborgarnas möjligheter att delta i försvaret och hanteringen av undantagsförhållanden. Systemet ska vara förpliktande och jämlikt för alla och det ska å ena sidan grunda sig

på försvarets behov och å andra sidan på behov under undantagsförhållanden. En sådan ändring av det nuvarande systemet som beskrivs ovan skulle medföra betydande behov av författningsändringar. Ändringar i grundlagens skyldigheter ("grundläggande skyldighet") förutsätter eventuellt en ändring av grundlagen eller åtminstone en ny tolkning av verkställandet av dem. Reformen förutsätter också omfattande administrativa ändringar inklusive resursbehov inom flera ministeriers förvaltningsområden. Regeringsprogrammet eller lagstiftningsprogrammet i anslutning till det innehåller för närvarande ingen lagberedning som möjliggör medborgartjänstgöring. I ljuset av detta måste jag konstatera att försvarsministeriet för tillfället inte främjar en övergång till en modell med medborgartjänstgöring och att det således inte går att göra uppskattningar om en tidsplan för övergång till den. Försvarsförvaltningen anser dock att förslaget om medborgartjänstgöring är intressant och granskar det som ett alternativ i försvarets långsiktiga utveckling.

I Helsingfors 7.7.2025

Försvarsminister Antti Häkkinen